

Sosial og økonomisk integrasjon av flyktninger

Et eksempel fra en tanzaniansk flyktningebosetting

DEL II

AV HANS PETTER HERGUM

KATUMBA FLYKTNINGEBOSSETTING

Katumbas historie og oppbygging

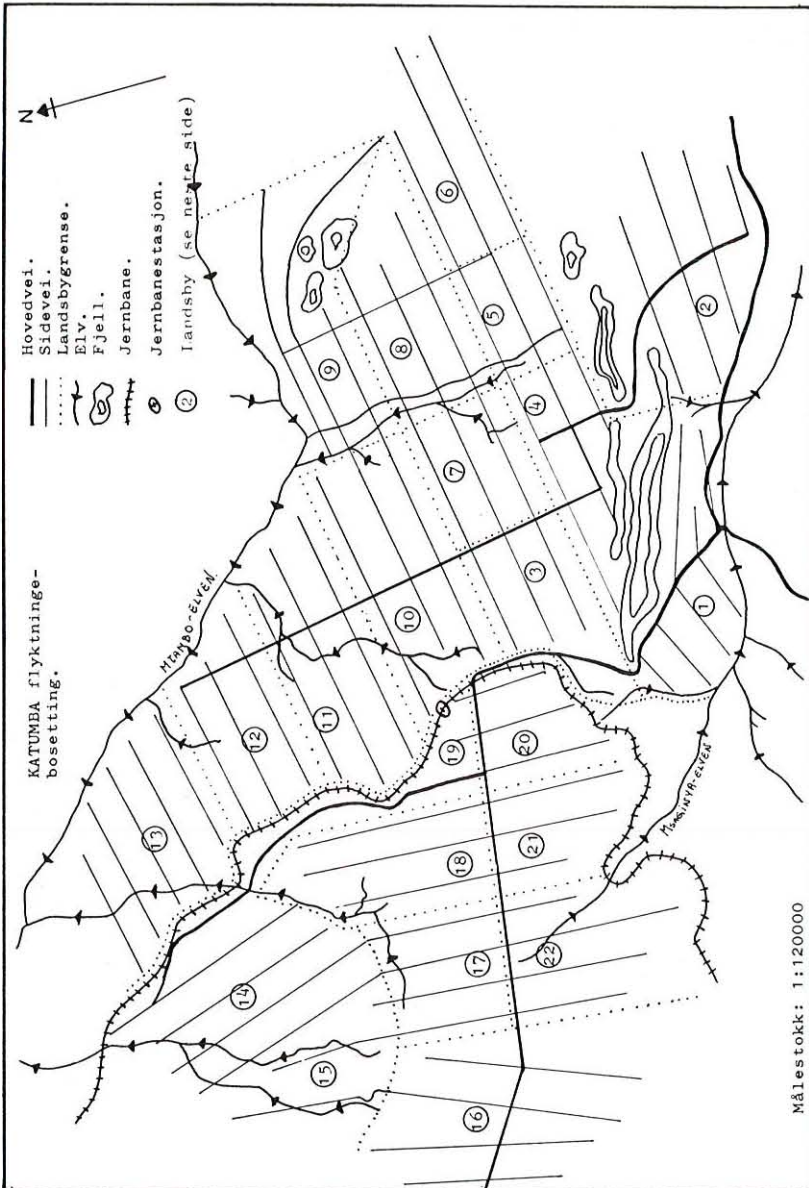
Opprøret i Burundi skapte enorme flyktningestrømmer. I 1972 ble det registrert ca. 23 000 hutu-flyktninger i Tanzania. Da represalierne fra tutsiene var på sitt verste, kom det daglig billass med utmagrede, halvdøde og døde voksne og barn til Ulyankulu. Ulyankulu var den første permanente flyktningebosettingen som ble opprettet for hutu-flyktninger i Tanzania. Men det ble raskt klart at en ny bosetting måtte opprettes hvis alle flyktningene skulle få den nødvendige støtte og hjelp. De tanzanianske myndighetene stilte et stort område ved byen Mpanda i Rukwa-regionen til disposisjon. Området ble godkjent, og tre uker senere var forsyninger fraktet inn, enkelte veier åpnet og midlertidig helsestasjon, lager og kontorer etablert og stod klart for å ta imot de første 4000 flyktningene. Katumba var en realitet.

Fra 1973 til 30. juni 1978, dagen da Katumba ble overlevert av de impliserte hjelpeorganisasjonene til de lokale tanzanianske myndighetene, steg flyktnings-tallet til nesten 60 000. Katumba ble i hele denne perioden drevet av representanter for LWF's lokalorgan, Tanganyika Christian Refugees Service (TCRS). Ved siden av LWF/TCRS stod UNHCR som hoveddonator av økonomiske og materielle midler.

Alle flyktningene har jordbruk som hovednæringsvei. Det dyrkes cassava, mais, bønner, bananer, søtepoteter, grønnsaker, ris og kaffe. I tillegg produserer enkelte tobakk for salg.

Bosettingen består av 22 landsbyer. Totalt 680 km med kjørbare veier krysser gjennom bosettingen. Veisystemet er bygd opp etter et

fiskebeinsmønster med sideveiene stående 90° på hovedveiene (se figur 3).



Figur 3. Katumba flyktningebosetting.

Av sosiale institusjoner har Katumba 15 grunnskoler, ett helse-senter, fem helsestasjoner («dispensaries») og flere markedsplasser. Bosettingens landsbyer er hovedsakelig bygd opp etter den tanzanianske «Ujamaa»-politikken rent organisatorisk. Dvs. at 10 familier danner den minste administrative enhet. Valgte representanter for hver 10. familieenhet utgjør landsbykomiteen som igjen har valgt sin landsbyformann. På toppen sitter bosettingens administrative leder som er myndighetenes representant og selv tanzanianer. På dette nivå divergerer Katumbas organisering fra den tradisjonelt tanzanianske. Som flyktningebosetting, splittet opp i en rekke landsbyer, har den egen administrativ leder for *alle* landsbyene samlet. Dette er ikke vanlig ellers i Tanzania.

Sosial integrasjon

Tidligere ble flere av de afrikanske flyktningebosettingene sett på som totale institusjoner. Dvs. egne organiserte samfunn som eksisterer av seg selv. De ble sammenlignet med kostskoler, sykehus o.l. hvor alt som trengtes ble skaffet av institusjonen selv. Å bevege seg ut av institusjonen for å erverve seg ting var ikke nødvendig og skulle heller ikke gjøres. Kontakten med omverdenen ble minimalisert. Denne type flyktningebosetting skal i dag være erstattet av en langt bedre type hvor innbyggernes autonomi og bevegelsesfrihet prioriteres. Som eksempel på en slik bosetting som «ikke på noen måte var en total institusjon» nevnes ofte Katumba. Flyktningenes *geografiske mobilitet* burde altså ikke være belagt med restriksjoner i Katumba.

Ingen gjerder, veisperringer eller vakter eksisterer i Katumba. Slik sett virker bosettingen åpen og fri for all ferdsel til og fra den. Men dette vil ikke si at flyktningene har rett til å forlate bosettingen når de måtte ønske. Hver enkelt må henvende seg til Katumbas øverste ledelse hvis han ønsker å bevege seg utenfor bosettingen. En skriftlig fullmakt må de ha uansett utreises formål eller varighet. Det har hendt at flyktninger er blitt oppbragt av det lokale politi, fraktet tilbake til Katumba og satt i fengsel for kortere tid.

Den form for meldeplikt som eksisterer gir også Katumba preg av å være en total institusjon. Selv om bestemmelsene ikke alltid opprettholdes like restriktivt er den tilstede og gir flyktningene følelsen av å være under oppsikt. Bestemmelsen vanskeliggjør flyktningenes sosiale- og økonomiske muligheter utenfor bosettingen (se senere)

og kan lett føre til unødvendige og kunstige skiller mellom lokalbefolkningen og hutuene.

Den geografiske mobiliteten er altså ikke tilfredstillende, men hva med den *sosiale bevegelsesfriheten*? Hva med flyktningenes muligheter for kommunikasjon, sosial omgang og inngåelse av ekteskap med lokalbefolkningen? Tilstrømningen av lokale tanzanianere til Katumba er ofte stor, og med tillatelse fra bosettingens ledelse til å bevege seg ut av Katumba skulle den sosiale tilnærmingen mellom tanzanianere og hutuer være tilstede.

De språklige tilknytningspunktene og den sosiale omgang mellom flyktningene og tanzanianerne var minimal i den første fasen av Katumbas oppbygging. I Mpanda-distriktet ble det brukt swahili, engelsk og lokale stammespråk. Flyktningene snakket kirundi eller fransk. Dette gjorde kommunikasjonen vanskelig de første årene. Ved siden av de psykiske og fysiske lidelsene det store flertall av flyktningene hadde vært gjennom i forbindelse med flukten, var det en stor belastning for mange ikke å kunne meddele sine behov, ønsker og tanker på en adekvat måte. Misforståelser og feiltolkninger oppstod og kunne resultere i at hutu-flyktningene trakk seg unna videre samtale. Språkproblemene var til å begynne med en effektiv barriere mot den potensielle kommunikasjonen som kunne ha utviklet seg mellom lokalbefolkningen og flyktningene.

I oppbyggingsfasen av Katumba ble bosettingen tilnærmet «hermetisert». Bevæpnete vakter og skiltanvisning med opplysninger om at det var strengt forbudt å bevege seg innenfor bosettingen uten tillatelse skapte isolasjonstendenser.

Katumbas fysiske beliggenhet i et relativt ubebodd og isolert område, kommunikasjonsvansker og flyktningenes avsondrethet fra den lokale befolkningen har antakelig ført til at partene har beveget seg fra hverandre. «Avstanden» mellom dem har økt eller blitt vedlikeholdt istedenfor det motsatte.

I dag er dette noe forandret. «Hermetiseringen» er langt på vei blitt brutt ned etter myndighetenes overtakelse av bosettingen. Språkbarrieren er også redusert da alle flyktningene nå forstår og snakker swahili. På markedsdagene opererer tanzanianerne fritt innenfor Katumba. Dette øker selvsagt kommunikasjonen og den sosiale omgangen, men den er vanligvis av formell karakter ettersom tanzanianerne primært kommer for å handle. Denne kontakten skaper derfor minimal økning i den sosiale kommunikasjonen som er basert på interesse og vennskap.

Liten sosial omgang gir minimal mulighet til utveksling av kulturelle og tradisjonsbundne særegenheter. Flyktningene har med seg verdinormer, regler for adferd og erfaring. De har sine nasjonale festdager, sine sanger, sin historie, sin Gud osv. På samme måte har lokalbefolkningen sine normer og erfaringer. Det er nødvendig i integrasjonsprosessen at partene får kjennskap til hverandres kulturelle symboler og historiske bakgrunn. Men hutuene i Katumba fikk ikke lov til å feire sine egne nasjonale festdager. Derimot måtte de delta ved tilsvarende tanzanianske festdager avholdt innenfor flyktningebosettingen.

På andre felter har flyktningene muligheter til å praktisere deler av sin kultur, bl.a. sin religion. Det er åtte større kirkebygg og en rekke mindre «gudshus» i bosettingen. Flyktningene har full religionsfrihet. Jeg var selv tilstede ved en dåpssermoni hvor 622 ble døpt og den deltagende menighet utgjorde 10–12 000 mennesker. 75% tilhører pinsemenigheten («The Pentecostal Church»). Det er svenske pinsevenners aktive arbeid i Burundi som har gitt resultater. De resterende 25% er hovedsakelig katolikker, men og muhammedanere og tilhengere av mer «primitiv» gudstro eksisterer. Det av egen kultur og tradisjon flyktningene har fått beholde har de altså praktisert innenfor Katumba, og kun der. Minimal sosial omgang har umuliggjort kulturell utveksling og gitt hutuene følelsen av å være et fremmed element i distriktet. Resultatet er at det kan virke som flyktningene heller ikke i dag har særlig interesse av sosial kontakt med lokalbefolkningen. Bosettingenes plassering og oppbygging i et språklig og sosialt tomrom er nok skyld i dette. Fellesskapet mellom flyktningene internt virker derimot meget godt.

Når det gjelder ekteskapsinngåelse mellom hutuene og den lokale befolkningen, eksisterer dette i forsvinnende liten grad. Det finnes ingen skriftlige normer som tilsier forbud mot ekteskap mellom hutuene og den tanzanianske befolkningen, men i praksis skal det mye til at det skjer. Årsakene er primært av tradisjonell og religiøs art. I Burundi giftet hutuene seg vanligvis innenfor sin egen etniske gruppe. Ekteskap mellom tutsier og hutuer var ikke vanlig. Tilsvarende forhold eksisterer for flyktningene. Ønsker en ung hutu å gifte seg med en tanzanianer vil dette i de fleste tilfeller bli nektet av vedkommendes foreldre.

Kristendommens sterke stilling i bosettingen er også med på å vanskeliggjøre denne type ekteskap. Monogamiet praktiseres strengt innen pinsemenigheten, og en skal helst gifte seg med en av

samme trosoppfatning. I Mpanda-distriktet er de fleste tanzaniane-re muhammedanere og polygamiet er relativt utbredt. Dette vanskeliggjør ekteskap på tvers av religiøse og etniske skillelinjer.

Flyktningenes *skoletilbud* er relativt bra når det gjelder grunnskoler. I 1981 var det 15 slike skoler i bosettingen. I år ble grunnskoletilbudet ytterligere utvidet da kronprinsesse Sonja og president Nyere-re, som mottok UNHCR's Nansen-pris i henholdsvis 1982 og 1983, donerte den økonomiske verdien av denne prisen til oppbygging av nye skoler.

Katumba er pålagt å følge den samme skolepolitikk som gjelder for landet som helhet. Det vil si at grunnskoleundervisningen er obligatorisk. Skolene ble satt opp av flyktningene selv under veiledning og ledelse av TCRS. Gjennomsnittlig antall elever pr. skole er 730. Det store flertallet av flyktningebarna går i dag på skole. Dette gjelder både jenter og gutter.

Av 97 intervjuede hushold var det enkelte som ikke hadde sine barn på skolen. Disse barna hadde gått på skolen, men var senere trukket ut. Begrunnelsen for dette var enten av økonomisk art eller pga. at husholdet trengte barna hjemme. Det heter seg at den tanzanianske grunnskolen er gratis, men i praksis er det relativt dyrt for flere av flyktningene. Den engelske tradisjonen med skoleuniform blir fortsatt praktisert i Tanzania. Flyktningene må selv betale for uniformen. Guttens uniform, skjorte og kort bukse, koster ca. 110 tsh,¹ mens jentenes bluse og skjørt koster ca. 125 tsh. Skoprisen ligger på rundt 100 tsh. En familie med tre skolebarn kan dermed ha årlig utgifter på 500–650 tsh. For mange vil det si at store deler av årsinntekten kan gå med til å holde barna på skolen (se senere).

Barna, først og fremst jentene, er en viktig arbeidskraft-ressurs for husholdet. I forbindelse med matlaging, vannhenting, spedbarnspass og ikke minst i jordbruket, er barnas deltakelse og hjelp av stor betydning. Det er derfor ikke merkverdig at enkelte ser seg nødt til å ha barna hjemme fra skolen.

Som et ledd i integrasjonsprosessen, skal grunnskolene være åpne for lokalbefolkningen. Det viser seg at det er få som benytter seg av dette tilbudet. Det kan nevnes fire hovedårsaker til dette: 1) Skoletilbudet er hovedsakelig rettet mot flyktningene. Befolkningsveksten i Katumba er meget høy (1981: ca. 4,7%) og dette skaper et sterkt press på elevplassene. 2) Bosettingen har en vanskelig lærersituasjon. Antall lærere pr. skole er sterkt begrenset og det ønskes ikke ytterligere ekspansjon i elevtallet i den nåværende situasjon. 3) Tan-

zanianerne må ha tillatelse for å ta skolegangen i Katumba. Dette vanskeliggjør deres bruk av bosettingens skoletilbud i høy grad. 4) Katumbas plassering setter en effektiv stopper for at elevtallet utenfra skal øke. Det eksisterer ingen form for skoleskys mellom Mpanda og Katumba. Avstanden fra Mpandas bygrense til nærmeste skole i Katumba er på drøye 2½ mil.

Av 218 grunnskolelærere var 143 tanzanianere og 75 fra Burundi. Lærerne i Tanzania blir plassert i ulike kategorier etter hvilken utdannelse de har. Alle hutu-lærerne er i kategori C. Dvs. den laveste kategorien. Uansett tidligere utdannelse er de plassert nederst i lærerhierarkiet. Her hjelper det ikke med professor-tittel fra Burundi. Flyktningestatus kvalifiserer kun til en kategori. Eneste måten å avansere på er å få tanzaniansk statsborgerskap. Dette virker lite sannsynlig, da ingen av lærerne jeg snakket med var interessert i det.

Det har vist seg meget vanskelig for flyktningene å komme inn på høyere skole. Av 899 avgangselever fra grunnskolen var det kun 11, eller 1,2%, som kunne videreutdanne seg i 1980. Det eksisterer få studieplasser generelt i den tanzanianske videregående skole. Dette går naturlig nok utover flyktningene. Lærerne fra Burundi hevdet at det foregikk bevisst diskriminering på dette området. Gang på gang hadde de opplevd at tanzanianere ble prioritert på flyktningenes bekostning.

Også voksenopplæring eksisterer i Katumba. Kurser for voksne kom i gang i 1975. I dag er det få som ikke har deltatt eller deltar i voksenopplæringen. Dette har hatt stor betydning. Flere kan i dag forfatte egne brev på swahili, noe som var utenkelig for mange for kort tid siden.

Etter at TCRS og UNHCR trakk seg ut av Katumba, har *helsetjenesten* forverret seg. I 1978 var 62 ansatt i helsetjenesten. I 1981 var tallet redusert til 28. Alt av medisiner og helsepersonell ble tidligere betalt av UNHCR. Nå må bosettingen betale alt selv og dette har resultert i sterk reduksjon. Av tre ambulanser som Katumba tidligere hadde råderett over, er kun en tilbake. To er trukket ut av bosettingen og brukes andre steder i regionen. Den gjenværende ambulansen, en Land Rover fra 1973, hadde en istykkerkjørt motor. Uten reservedeler og med en skyhøy bensinpris (ca. 12 tsh/l) er det tvilsomt om bilen kommer på veien igjen.

Bosettingens tilskudd av legemidler er ikke tilfredstillende. Medisinforsendelsene stopper ofte opp før de når fram til Katumba. Først skal Mpanda-distriktet ha sitt, så kommer turen til Katumba.

Nå er ikke dette spesielt for Katumba. Hele Tanzania lider i dag av mangel på medisiner og andre nødvendighetsartikler.

Økonomisk integrasjon

Flyktningene har jordbruksarealer på 15 til 35 da.pr. hushold hvor de skal dyrke det de trenger for å leve. I utgangspunktet skulle hvert hushold ha ca. 30 da til jordbruksformål, men det er få som har dette. Årsaken er 1) at befolkningsveksten, som tidligere nevnt, er meget stor. Katumbas populasjon steg fra ca. 58 700 i 1977 til 71 500 i 1981. Det er vanskelig stadig å finne tilfredstillende dyrkingsområder til den voksende befolkningen. 2) Samtidig med sterk befolkningsvekst er flyktningene patrilokale. Dvs. at et nygift par bosetter seg på mannens familiejord eller i umiddelbar nærhet. Brudgommens far deler sin eiendom og gir til ekteparet. Dette har resultert i at et område på 30 da. beregnet på et hushold, i steden kanskje benyttes av tre hushold.

Det som produseres av jordbruksvarer går til eget forbruk og til salg. Hvert hushold «eier» sitt jordbruksområde. Dvs. at de har bruksretten over det så lenge de bruker det. Kooperativt jordbruk ble også drevet de første årene, men i dag er det lite av dette.

Mye av det jordbruksutstyret som eksisterte fram til 1978, er senere enten trukket ut av bosettingen, eller står som rustne minnesmerker over det som engang har eksistert. Så lenge Katumba fikk økonomisk og materiell hjelp utenfra, var tilgangen på reservedeler god. Senere kunne selv et viftereimsbrudd føre til at en lastebil ble stående flere måneder.

Reduksjonen i «utstyrsparken» når det gjelder jordbruket kan ha vært med på å innskrenke flyktningenes økonomiske muligheter.

Katumba begynner nå rent arealmessig å bli for liten p.g.a. befolkningsveksten. Hvis ikke bosettingen kan øke sitt jordbruksareal, må enten matvareproduksjonen for salg reduseres eller brakkleggingen av land, som er påkrevd for at jordens bæreevne skal opprettholdes, kuttes ned. I 1981 dyrket 17% av flyktningene opp hele sitt areale hvert år. Fortsetter denne intensivering, vil utarming av jorda være en realitet. Matvareproduksjonen vil da primært måtte gå til eget forbruk for å mette bosettingens befolkning. Nå burde mulighetene for areell ekspansjon være tilstede så lenge utvidelsen ikke kommer i konflikt med lokalbefolkningen. I nord og nordøstlig retning er trolig dette mulig uten at slike konflikter oppstår.

Varemangel p.g.a. tørke har gjort Katumbas jordbruksprodukter attraktive i området. Økonomisk kontakt mellom lokalbefolkningen og flyktningene burde derfor ha hatt store sjanser for å utvikle seg til det beste. Nå viser det seg at flyktningene kun kan selge sine varer *innenfor* Katumba, hvis de da ikke har fått tillatelse til å omsette varer i distriktet. Enkelte driver nok handel utenfor Katumba uten tillatelse, men dette er altså ikke lov. Flyktningenes jordbruksvarer selges primært til NMC (Tanzanias nasjonale matvarekooperasjon). NMC fordeler så varene i distriktet eller regionen hvor de blir solgt videre til forbruker. Dvs. at flyktningene i liten grad kommer i økonomisk kontakt med forbrukerne. Kun på Katumbas markeds plasser kan flyktningene selge sine varer direkte til tanzanianerne. Her kan lokalbefolkningen få det samme som flyktningene, men de kan kun opptre som kjøpere. Egne varer har de ikke lov til å bringe med seg inn i bosettingen og omsette på Katumbas markeds plasser. Også tanzanianerne må selge mye av sine matvarer til NMC, men de har samtidig full bevegelsesfrihet og kan selge direkte til forbruker. Dette er som tidligere nevnt umulig for flyktningene.

Det er ikke bare ved salg av jordbruksvarer at flyktningene skaffer seg inntekt. Mellom 50 og 100 flyktninger arbeider som skreddere. Flyktningene kjøper selv inn stoffer på markeds plassen og lar skredderne sy kjoler, bluser o.l. av stoffene.

Sanking av brenneved for salg er en hyppig form for arbeidsvirksomhet i flere av landsbyene. Brenneved er en viktig energiressurs, og sankingen foregår både i og utenfor Katumba.

Enkelte av flyktningene opprettholder håndverkstradisjoner fra Burundi. Flettede kurver, kniver, spydspisser, gryter etc. blir omsatt på markeds plassene.

Salg av sykkelartikler, husholdningsvarer, klær osv. foregår også på markedene.

Varene som selges, men som ikke er produsert i Katumba, skaffes av MCS («The Multipurpose Corporation Society») som fungerer som en paraply-organisasjon for bosettingenes kooperativer. Flere flyktninger er ansatt av MCS og selger varene videre innenfor Katumba.

For å oppsummere kan man si at hutu-flyktningene i Katumba har relativt gode muligheter til å drive inntektsgivende arbeid, men i det alt vesentlige innenfor Katumba. Dette vanskeliggjør den økonomiske integrasjonen. I praksis eksisterer det en form for økonomisk proteksjonisme både for flyktningene og for tanzanianerne

som ønsker å drive salg i Katumba. Flyktningene kan vanskelig drive salg utenfor bosettingen, tanzanianerne ikke innenfor. Den positive samhandlingen en kunne forvente at det hadde vært gjort forsøk på å få i stand, virker det som om myndighetene ikke har vært interessert i. Først når handelsmulighetene er like begge veier, dvs. lik mellom flyktningene og tanzanianerne, kan den økonomiske integrasjonen utvikles tilfredstillende.

Flyktningene må ha *inntektsgivende* arbeid for å skaffe seg nødvendighetsartikler og materielle goder som de ikke kan produsere. Sepe, lys, kokeolje, salt og eventuelt animalske matvarer kan bare skaffes ved deltakelse i pengeøkonomien. I Katumba, som ellers i Tanzania, er etterspørselen etter «luksus» varer som f.eks. sykler og batteridrevne radioer tilstede.

Av de intervjuede husholdene, var det fire som ikke hadde inntekt. De resterende husholdene drev enten med salg av egne varer, eller hadde annet lønnet arbeid i Katumba. Medlemmene av de fire husholdene som ikke hadde lønnet arbeid, bestod av gamle mennesker. Barna var enten omkommet under opprøret i Burundi, bodde fortsatt i hjemlandet, eller hadde flyttet ut av hjemmet. Husholdet var dermed helt avhengig av det sosiale nettverk som eksisterte i bosettingen. Ved støtte og hjelp har de økonomisk fattige og psyisk og fysisk reduserte maktet å opprettholde livet og en viss materiell standard. Det er ikke uvanlig å se kvinner bærende på cassava eller andre matvarer på vei for å se til familie eller venner. Denne sosiale omgang med utveksling av matvarer og andre livsnødvendige artikler, er av fundamental betydning for mange. Så lenge husholdets medlemmer har fysisk og psykisk styrke til hardt arbeid, og jordlappen gir tilstrekkelig avkastning, kan alle skaffe seg inntekt ved salg av jordbruksvarer.

Flyktningenes *inntektsnivå* ligger lavt. Gjennomsnittlig årsinntekt er ca. 2240 tsh. 29 % har en årsinntekt på under 1000 tsh. 5% over 5000 tsh. Sammenlignet med tilsvarende tanzanianske bosettinger, ligger inntektsnivået i Katumba godt under det tanzanianske gjennomsnittet.² Jordbruksproduksjonen i Katumba er basert på matvarer som ikke i seg selv er adekvate til å opprettholde en næringsrik diett. Husholdene bør derfor av og til kjøpe animalsk protein i form av melk og kjøtt. Prisnivået på melk er ca. to tsh. pr liter og 10–15 tsh. pr kilo kjøtt. Bare disse matvarene vil beløpe seg til mer enn 500 tsh. på årsbasis. Det er i det hele tatt vanskelig å forstå hvordan enkelte hushold kan makte å skaffe det de trenger av mat og

klær. En rekke varer overskrider deres økonomiske kapasitet. En «Khitenge» f.eks., den vanligste kvinnekledningen, koster mellom 150 og 200 tsh. Skjorte og bukse til mannen koster ca. 300 tsh. hvis det ikke kjøpes brukt. I tillegg kommer klær til barna, bl.a. skoleuniform som jeg har nevnt tidligere.

Årsakene til inntektsforskjellene mellom tanzanianere og flyktninger er vanskelig å finne. Men flyktningenes store salg av sine produkter gjennom kooperativene kan være en årsak. Her settes det en «kunstig» lav pris på produktene som tanzanianerne i langt større grad kan unngå ved å selge mer på det åpne markedet.

Også mellom flyktningene er det store forskjeller. De økonomisk svakest stilte må ha hjelp fra andre for å «beholde skinnet på nesene».

Katumba i framtiden

Katumbas framtid er avhengig av hva de tanzanianske myndighetene ønsker, og hva flyktningene selv vil. Tre alternativer kan nevnes: 1) Flyktningene vender hjem. 2) Katumba består som bosetting kun for flyktningene, eller 3) at innbyggerne får tanzaniansk statsborgerskap.

At *flyktningene vender hjem* er tvilsomt. Tutsiene har hatt makten i Burundi i 400 år, og det er intet som tyder på at forandringer vil skje med det første. Selv med politisk omveltning tror jeg ikke reetablering av flyktningene i Burundi vil skje. Befolkningstettheten i Burundi er meget høy, og det vil bli meget vanskelig å finne et varig oppholdssted for ca. 140 000 hutuer som kanskje vender hjem samtidig.

Skal *bosettingen opprettholdes som boplass kun for flyktninger*, kan den vanskelig eksistere slik som den har gjort til i dag. Fortsatt sterk befolkningsvekst tilsier areell ekspansjon og utvidelse av de sosiale fasilitetene. Ytterligere utvidelse utover bygging av flere skoler som nylig er gjennomført, kan være vanskelig å få til for Tanzania som rent økonomisk er et av verdens fattigste land.

For egen del tror jeg *flyktningene om relativt kort tid vil få tanzaniansk statsborgerskap*. Tidligere har 30 000 rwandesiske flyktninger fått bevis på sin tanzanianske tilhørighet. Det er antakelig ønskelig for Tanzania å beholde flyktningene. Flyktningene utgjør en potensiell arbeidskraftressurs for landet. Siden hutuene kom til Tanzania har mer enn 3000 km² bare i Mpandadistriktet blitt omgjort fra sterkt tsette infiserte skogsarealer til jordbruksområder for over

100 000 mennesker. (Mishamo flyktningebosetting ligger også i Mpanda-distriktet, er på mer enn 2000 km², og hadde i 1981 over 30 000 innbyggere).

Faktorer i planlegging av framtidige organiserte afrikanske flyktningebosettinger

Framtidige flyktninger på det afrikanske kontinent vil hovedsakelig ha rural bakgrunn. Til nå har disse flyktningene blitt plassert i organiserte bosettinger. At denne løsningen vil bli prioritert også i årene som kommer er trolig. Dvs. at flyktningene kan bli plassert i tilsvarende bosettinger som Katumba. Katumba er langt på vei en vellykket bosetting. Det er imponerende å se hva de tanzanianske myndighetene, LWS/TCRS og UNHCR har utrettet i fellesskap. Men Katumbas utvikling i relasjon til det lokale samfunn, dvs. flyktningenes muligheter for sosial og økonomisk integrasjon i distriktet, har vært tilnærmet mislykket. Skal en flyktningepopulasjon, som sannsynligvis vil være permanent i sitt vertsland, integreres i et lokalsamfunn, tror jeg det er en rekke faktorer som bør gjennomdrøftes og tas hensyn til. Her vil jeg meget kort nevne enkelte faktorer. De kan deles i tre hovedpunkter: 1) fysiske og økonomiske faktorer. 2) politiske faktorer, og 3) sosio-kulturelle faktorer.

Bosettingsområdets *fysiske og økonomiske potensiale* vil være viktig for flyktningene. Kvantitet og kvalitet på jordbruksområdene er livsviktige for en rural befolkning. Tilgangen på jordbruksareal må være tilstrekkelig. Vanntilgangen må være god, og bosettingen må legges nær skog slik at bygningsmaterialer og energiråstoffer relativt enkelt kan skaffes. Full bevegelsesfrihet for flyktningene, også under oppbyggingsperioden, må etterstrebese. Bare på den måten kan kontaktnett etableres som stiller flyktningene på lik linje med lokalbefolkningen, og som over tid kan resultere i full sosial- og økonomisk integrasjon. Risikoen for emosjonelle reaksjoner er særlig stor like etter flukten. I en slik situasjon må ikke følelsen av isolasjon og håpløshet forsterkes ved at flyktningene rent fysisk bare kan bevege seg innenfor et begrenset område.

Deltakelse og integrasjon i lokalsamfunnet vil også avhenge av *politiske beslutninger*. Både de lokale myndighetene og flyktningene burde i fellesskap komme sammen for å drøfte bosettingenes oppbygging og framtid. I dag avgjør ofte de sentrale myndighetene det hele uten å trekke inn ekspertise fra lokalt hold og fra flyktningene.

Flyktningene bør etter hvert ha anledning til å engasjere seg i regionalt og distriktpolitisk arbeid. Ved slik deltakelse kan flyktnin-
genes representanter konkret framlegge ønsker og synspunkter
overfor den politiske ledelsen.

Flyktningenes *sosio-kulturelle forhold* må tas hensyn til. Familie-
strukturen vil for de aller flestes del være brutt. Dvs. at majoriteten
av flyktningene har mistet en eller flere av sine familiemedlemmer.
Dette må tas i betraktning ved utdelingen av jordlapper og bosted.
Bostedmessig nærhet til slektninger og tidligere sosial omgangskrets
må i størst mulig grad gjennomføres. Dette kan være med på å redu-
sere depresjoner og mentale forstyrrelser som kan ha oppstått p.g.a.
flukten.

Flyktningene må kunne praktisere sin religion, sine samværsfor-
mer, morsmål osv., men samtidig være fullverdige medlemmer av
sitt nye samfunn. Flyktningene og lokalbefolkningen må tilpasse seg
hverandre. Dvs. at gruppene må respektere og godta hverandre og
venne seg til å omgås. Godtakelse av ulikhet skaper integrasjon, ikke
pådyttelse av likhet. Dvs. at opprettholdelse av egen tradisjon og
kultur ikke er noen motsetning til integrasjon, men til assimilasjon.

Bare ved å ta hensyn til disse faktorene kan en flyktningebosetting
oppnå tilfredsstillende grad av sosial og økonomisk integrasjon.
Gjennom daglig kontakt, både sosial og økonomisk, kan omgangs-
former utvikles som vil være fordelaktig både for lokalbefolkningen
og flyktningene. Økonomisk og sosial vekst vil kunne blomstre fram
og skape utvikling i området.

NOTER

1. En tanzaniansk skilling tilsvarte i 1981 ca. kr. 0,65.
2. Christensen, H. 1981. *Ulyankulu, et flyktningsettement blandt andre i det øst-
lige Afrika*. Nytt från Nordiska afrikainstitutet, nr. 8.